
ДІАЛОГ МІЖ ВИКЛАДАЧЕМ І СТУДЕНТОМ ЯК ОСНОВА ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

УДК 378:165.742

Міняйлова А.В. (Minyaylova A.V.)

Національного університету кораблебудування ім.. адмірала С.О. Макарова

В статті визначені основні принципи діалогу між викладачем і студентом технічного університету та його роль і значущість для гуманістичного виховання студентів технічних університетів.

Ключові слова: діалог, гуманістичне виховання, технічні університети.

The main principles of the dialogue between a teacher and a student of technical university and its role and meaning for humanistic up-bringing of the technical students are discovered in the article.

Key words: dialogue, humanistic up-bringing, technical universities.

За умов гуманізації вищої освіти України, яка полягає в «утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкритті її здібностей,... забезпечення пріоритетності загальнолюдських цінностей...» [4, 600], сьогодні перед вищими навчальними закладами, зокрема технічного профілю, поставлено завдання підготовки не лише висококласних, конкурентноспроможних фахівців своєї галузі, а й гуманістичного виховання сучасної молоді людини. Це зазначено Національною доктриною розвитку освіти України у ХХІ столітті, Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», концепцією гуманітаризації вищої освіти та іншими офіційними нормативно-правовими документами держави. Гуманістичне виховання студентів технічних університетів полягає в особистісно-орієнтованій взаємодії педагога та студента, спрямованій на створення умов, сприятливих для позитивної самореалізації вихованця, формування людини як неповторної

особистості [2, 52; 5, 24], що передбачає налагодження діалогу між викладачем і студентом як суб'єктами педагогічного спілкування.

В сучасній психолого-педагогічній науці існують різні підходи до розв'язання означеної проблеми, які висвітлені в працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Так, питання методології і теорії гуманістично орієнтованої освіти розкриті в роботах А. Капської, І. Кузнецової, Н. Ничкало, Г. Пустовіта, М. Романенка, М. Стельмаховича, Б. Ступарика, О. Сухомлинської та ін.; гуманістичні ідеї розвитку особистості закладені у роботах Ш. Амонашвілі, І. Беха, І.Зязюна, В. Кременя, Л. Сіднева, Г. Тарасенко та ін.; ідеям теорії і практики гуманістичного виховання студентів вищих навчальних закладів присвятили свої роботи Є. Барбіна, Р. Беланова, Л. Бобко, Г. Дашутін, О. Корольчук, П. Кравчук, М. Повночовий, Л. Сохань та ін. Але, незважаючи на значну кількість досліджень з питань гуманізації освіти і виховання, проблема гуманістичного виховання студентів технічних університетів ще не стала предметом спеціального дослідження вітчизняної педагогічної науки.

Ми ставили за *мету* дослідження виявити роль діалогу між викладачем та студентом у процесі гуманістичного виховання студентів технічних університетів.

Відповідно до мети нами поставлені такі *завдання*:

1) визначити основні принципи діалогу між викладачем і студентом технічного університету;

2) визначити значущість діалогічного стилю педагогічного спілкування для гуманістичного виховання студентів технічних університетів.

Діалогічним вважають такий тип відносин суб'єктів (у тому числі нерівних за соціальним статусом, таких як викладач – студент), який передбачає не лише взаємну повагу і настановлення на співпрацю, а й щирю готовність конструктивно скористатися у цій співпраці думками і пропозиціями один одного і навіть, за достатніх підстав, істотно змінити свої позиції. Підкреслимо, що за таких умов студент виступає не об'єктом, а суб'єктом свого розвитку, виховання, освіти, і є рівноправним партнером з викладачем в

процесі педагогічного спілкування. Парадигма діалогу в сучасній вищій школі повинна стати її невід'ємною рисою.

Ми можемо виокремити наступні принципи діалогу між викладачем і студентом університету, зокрема технічного:

- принцип поваги до партнера;
- принцип прийняття партнера таким, яким він є, і водночас орієнтація на його найвищі досягнення (реальні та потенційні), на перспективу, що відкривається перед ним;
- принцип поваги до себе;
- принцип конкордантності (згоди учасників діалогу щодо базових знань, норм, цінностей і цілей, якими вони керуються);
- принцип толерантності (будь-яка висунута партнером ідея приймається до обговорення, його вчинок не відкидається як неприпустимий, поки не обґрунтовано його неприйнятність з точки зору норм, визначених усіма учасниками діалогу) [1, 11].

Діалог як основа гуманістичного виховання студентів набуває продуктивності за умов спільної діяльності суб'єктів, їх творчого співробітництва. Для цього повинні бути відпрацьовані такі компоненти педагогічної діяльності [3, 15]:

- вміння створювати атмосферу взаємного довір'я, взаємної допомоги і доброзичливості, високої взаємної вимогливості, всебічної турботи один про одного та зберігати її протягом всього навчально-виховного процесу;
- формування спільних цілей інтересів, які б доповнювали власні;
- вміння розробити і перевірити взаємсприйнятну технологію спільної та самостійної діяльності, яка б включала взаємну регуляцію, самоконтроль і контроль в системі управління колективом;
- володіння високою культурою пізнавальної діяльності та поведінки студентів в умовах творчої самостійності кожного,
- вміння розробляти систему управління та самоуправління разом зі студентами.

Діалогічний стиль педагогічного спілкування, на відміну від альтруїстичного, конформістського, пасивного, маніпулятивного, авторитарно-монологічного, конфліктного, є найбільш продуктивним щодо організації педагогічного процесу і реалізації притаманного йому розвивального, виховуючого і творчого потенціалу. Саме він забезпечує реальний психологічний контакт, який має виникати між учасниками педагогічного процесу і перетворювати їх на суб'єктів спілкування. Такий стиль сприяє подоланню різноманітних психологічних бар'єрів, що виникають під час взаємодії викладача зі студентами (вікових, соціально-психологічних, мотиваційних, пізнавальних, ціннісних тощо); трансформує традиційну для молодих індивідів позицію підкорення, підпорядкування на позицію співпраці і перетворює їх самих на суб'єктів власної діяльності, створює продуктивні міжособові взаємини студентів з викладачами, в яких органічно поєднуються діловий і особистісний аспекти спілкування [3, 18].

Діалогічний стиль педагогічного спілкування характеризується активністю, контактністю і високою ефективністю спілкування; педагогічним оптимізмом, опорою на позитивний потенціал особистості студента і студентського колективу, поєднання доброзичливої вимогливості з довірою до самостійності молодої людини; впевненою відкритістю, щирістю і природністю у спілкуванні; безкорисливою чуйністю і емоційним сприйняттям студентів як партнерів зі спілкування, прагненням до взаєморозуміння і співпраці; глибоким і адекватним сприйняттям й розумінням поведінки індивіда, його особистісної проблематики, врахуванням полімотивованості його вчинків; цілісним впливом на особистість студента, передачею соціального досвіду як особистісно пережитого знання; високою імпровізованістю у спілкуванні, готовністю до новизни, орієнтацією на діалог, дискусію, обговорення, прагненням до власного професійного зростання; достатньо високою і адекватною самооцінкою, розвиненим почуттям гумору [3, 17].

У кожній конкретній ситуації виховного процесу педагог повинен виявити терпіння, дипломатичність, коректність; здійснювати навчально-виховну роботу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молоді,

бути витриманим та уважним, тактовним, справедливим, вміти проявляти самовладання у складних і конфліктних ситуаціях.

Висновки. Діалог між викладачем і студентом технічного університету є невід'ємною рисою гуманістичного виховання останнього. Він передбачає взаємоповагу між суб'єктами навчально-виховного процесу, сприйняття партнера таким, яким він є, прийняття його точки зору, орієнтацію на найкращі його досягнення, готовність до дискусії тощо. Через діалогічне спілкування створюються психологічні ситуації, що стимулюють самоосвіту і самовиховання особистості, долаються соціально-психологічні чинники, які гальмують її розвиток (скупість, надмірна сором'язливість, невпевненість у собі тощо), створюються можливості для виявлення та врахування індивідуальних особливостей молоді.

Література:

1. *Балл Г.О.* Сучасний гуманізм і освіта: Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / Г. О. Балл. – Рівне: Ліста-М, 2003. – 128 с.

2. *Бобко Л. О.* Гуманістичне виховання студентів вищих навчальних закладів фінансово-економічного профілю у поза навчальній діяльності: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Бобко Лариса Олександрівна. – К., 2003. – 286 с.

3. *Бобко Л.О.* Педагог як суб'єкт гуманістичного виховання студентів / Л. О. Бобко // Проблеми сучасної педагогічної освіти: Зб. статей / Крим. держ. гуманіт. ін-т. – К., 2001. – Вип. 3. – Ч. II. – С. 14 – 20. – (Педагогіка і психологія).

4. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») // Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія. – К.: Знання, 2005. – С. 600-623.

5. *Пащенко Д. І.* Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до гуманістичного виховання учнів: дис. докт. пед. наук: 13.00.04 / Пащенко Дмитро Іванович. – К., 2006. – 467 с.